

Психолого-педагогічний супровід фахового зростання здобувачів освіти закладів професійно-технічної освіти

Анотація. Роль нових освітніх технологій у сучасній практиці професійної школи варто розглядати насамперед як процес інтелектуального, творчого і духовно-морального розвитку особистості. При цьому саме розвиток як альтернатива понять формування і навчання стає ключовою категорією професійної педагогіки на початку третього тисячоліття, зумовлюючи визначену специфіку організації навчально-виховного процесу ЗП(ПТ)О, покликаною забезпечити становлення особистості як професіонала.

Для забезпечення якісної підготовки здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти ЗП(ПТ)О необхідно зрозуміти психологічну сутність специфіки професійно-технічного теоретичного і виробничого навчання, взаємозв'язок окремих видів педагогічної діяльності, щоб отримати можливість конкретизувати їх в своїй діяльності.

Ключові слова: заклад професійної (професійно-технічної) освіти, професійна освіта, професійне самовизначення.

Abstract. The role of new educational technologies in the modern practice of a vocational school should be considered primarily as a process of intellectual, creative and spiritual and moral development of the individual. At the same time, it is development as an alternative to the concepts of formation and training that becomes a key category of professional pedagogy at the beginning of the third millennium, determining the specifics of the organization of the educational process of vocational education and training, designed to ensure the formation of an individual as a professional.

In order to ensure quality training of students of vocational (vocational and technical) education institutions, it is necessary to understand the psychological essence of the specifics of vocational and technical theoretical and industrial training, the interrelationship of certain types of pedagogical activities, in order to get the opportunity to concretize them in their activities.

Keywords: institution of professional (vocational-technical) education, professional education, professional self-determination.

Постановка проблеми. Сучасний стан виробництва актуалізує проблему підготовки фахівців в системі професійно-технічної освіти в її різних проявах: промислового секторі, в навчанні і вихованні, культурно-пізнавальній діяльності. Професійна освіта направлена на формування фахівця, відповідального за цілісність розвитку виробництва.

У світлі сучасних вимог якість професійної підготовки залежить не лише від кількості засвоєних здобувачами освіти знань, а головним чином від розвитку їхньої емоційно-мотиваційної сфери, творчого мислення, професійно-значущих якостей, здібностей, педагогічної техніки, що в цілому визначає сформованість професійної компетентності майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Навчальною метою психології професійно-технічної освіти є засвоєння психологічних особливостей здобувачів освіти закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О), закономірностей становлення особистості в юнацькому віці, особливостей взаємовідносин та відношення до оволодіння професією настільки повно і точно, щоб в подальшому в педагогічній діяльності постійно враховувати ці аспекти в навчальній і виховній роботі з ними [7, с. 182].

Без знань вікових та індивідуальних особливостей психіки здобувачів освіти, їх направленості та відношення до навчання в ЗП(ПТ)О, сильних та слабких психічних властивостей і психічних станів успішно вирішувати педагогічні проблеми на кожному уроці неможливо.

Мета статті. Розглянути психолого-педагогічний супровід фахового зростання здобувачів освіти закладів професійно-технічної освіти.

Виклад основного матеріалу. Для викладачів та майстрів виробничого навчання системи ЗП(ПТ)О психологічні основи освіти мають важливе значення: для вдосконалення систем, форм і методів підготовки кваліфікованих робітників; для визначення і розвитку загальних і професійних здібностей учнів; для підвищення власної педагогічної майстерності.

Виховання, навчання, теорія та практика повинні бути тісно пов'язані як в педагогічному процесі освіти, так і в психологічному – формування особистості.

Проблема кадрових ресурсів тісно пов'язана з актуальними аспектами ЗП(ПТ)О. Держава повинна бути зацікавлена в розвитку професійно-технічної освіти як освітньої педагогічної парадигми, надати їй пріоритетного державного значення.

Одним із складових аспектів розвитку виробництва є формування результативно діючої системи підготовки фахівців в ЗП(ПТ)О. В зв'язку з цим задача організації навчального процесу в підготовці спеціалістів, формування їх професійних та ділових якостей, висувається в якості ведучої задачі, як програми подальшого розвитку промисловості чи сфери обслуговування, так і становлення навчально-педагогічної системи.

Потреба вдосконалення системи професійної освіти викликана соціальним замовленням суспільства: сьогодні змінюються вимоги до рівня якості підготовки фахівців зі сторони роботодавця, а значить і до педагогічної діяльності. Виникла необхідність розробки такої моделі професійно-технічної освіти, яка б забезпечила стійке положення спеціалізованого навчального закладу на ринку освітніх послуг.

Від сучасного навчального закладу потребують впровадження нових підходів до навчання, які б забезпечували фундаментальність, розвиток комунікативних, творчих і професійних компетенцій, потреб в самоосвіті на основі потенційної багатоваріантності змісту і організації навчального процесу.

Рівень економічного розвитку держави напряму залежить від рівня кваліфікації робочих кадрів. Відповідно розвиток системи професійно-технічної освіти пред'являє підвищені вимоги до якості підготовки кваліфікованих фахівців.

Домінуюче місце серед змін в навчально-педагогічній парадигмі відведено новим еталонам змісту професійної освіти, орієнтованим на підготовку кваліфікованих фахівців для різних галузей виробництва та сфери обслуговування населення. У зв'язку з цим виникла необхідність розробки психолого-педагогічних аспектів як цілісної системи до складу яких повинні входити методологічні установи сумісних наукових систем: методики, соціології, філософії.

Одним із психолого-педагогічних аспектів професійної освіти в сфері обслуговування населення є діяльно-творча функція, яка сприяє розвитку якостей учня як спеціаліста, так і виконавця. Згідно неї, психолого-педагогічна підготовка спеціаліста потребує досягнення органічної єдності теорії та практики, навчання та виховання, викладання спеціальних і загальноосвітніх предметів; усвідомлення кожним учнем свого місця, розвиток особистісних, інтелектуальних, культурних і духовно-моральних якостей.

Аналіз досвіду сучасних педагогів-новаторів показує, що найбільш ефективним напрямком підвищення якості будь-якого навчально-виховного процесу є створення таких психолого-педагогічних умов, в яких учень може зайняти активну особистісну позицію, в повній мірі розкритися не тільки як об'єкт виховання, але і як суб'єкт, здібний до творчого самовдосконалення.

В управлінні процесом підготовки фахівців, формування і становлення їх не тільки як професіоналів, а й особистостей, потрібно відмітити нові підходи й методики викладання спеціальних предметів з використанням ігрових і проблемних методів навчання, моделювання виробничих ситуацій, використання психолого-педагогічних тренінгів.

Психолого-педагогічні дослідження показують, що особливості розвитку особистості залежать від умов, засобів, способів та форм спілкування [7, с. 187].

Впровадження в навчальний процес інноваційних форм навчання сприяє тому, що для рішення навчальних задач учні самі починають використовувати поряд з традиційними нетрадиційні форми навчання. Таким чином вони становляться не об'єктами, а суб'єктами комунікативного спілкування з викладачем. Це принципово важливий момент в педагогіці співпраці.

Одним із аспектів підготовки спеціалістів в ЗП(ПТ)О у будь – якій галузі сучасного виробництва є так званий «фактор людини». Особливо велике значення психологічні фактори набувають при виробничому навчанні у зв'язку з недостатньою соціальною адаптованістю і професійною майстерністю учнів [9, 175].

Відповідність змісту вимог майбутньої професійної діяльності, зв'язок теоретичного і практичного навчання, виробнича практика – все це формує основу висококваліфікованих фахівців.

Результати навчально-виробничої діяльності знаходяться в прямій залежності від співвідношення рівнів теоретичної і практичної підготовки. В підготовці фахівців в закладах професійно-технічної освіти важливе формування професійних навичок під час виробничої практики, які виявляють здібності учнів до упорядкування інформації отриманої під час теоретичних знань. Поряд з перевіркою здібностей учнів до розвитку професіоналізму, практики мають значення і для сприяння розвитку комунікативних навичок, формують позитивне відношення до праці.

Для психологічної готовності учнів ЗП(ПТ)О до трудової діяльності на виробництві ефективним є включення їх до складу бригад високого рівня розвитку, в яких відмічена найменша текучість кадрів, і під час виробничої практики, і під час працевлаштування. Експериментально підтверджено положення про те, що включення учнів в соціально-економічну діяльність підприємств в складі бригад сприяє: адаптації учнів в виробничому колективі ще до вступу в самостійну трудову діяльність; активізації розвитку психічних функцій; формування соціальних якостей необхідних молодому робочому; покращення професійної підготовки учнів ЗП(ПТ)О [9, с. 183].

Висновки. Реалії сьогодення диктують нові підходи до формування навчального процесу в ЗП(ПТ)О. Необхідно розробити та прийняти концепції розвитку на найближчі роки з орієнтацією на потреби місцевого ринку праці. Особливістю інформаційно-навчального середовища є напрямок на засвоєння учнями професії – порядок роботи в ній визначається вимогами, які висуваються фахівцями на сучасному виробництві.

Список використаних джерел:

1. Вікова і педагогічна психологія: Хрестоматія / Скл. І.В. Дубровіна, А.М. Прихожан, В.В. Зацепін. М.: Академія, 2005.
2. Громкова М.Т. Психологія і педагогіка професійної діяльності. М.: ЮНІТІ, 2003.
3. Зимняя И.А. Новое учебное пособие по педагогической психологии. 2009. № 2.
4. Общая психология: Учебник для студентов / под ред. А.В. Петровского. М. 2006.
5. Педагогика: Навч. пособ. для студ. пед. институтів / под ред. Ю.К. Бабанського. М., 1988.
6. Педагогический менеджмент и прогрессивные технологии обучения. М.: 2006.
7. Платонов К.К., Голубев Г.Г. Психология: учеб. пособие. М.: «Высш. школа», 1997.
8. Пути повышения эффективности уроков по специальным предметам в ПТНЗ / пособие под ред. Н.Н. Волкова, 2005.
9. Трудова підготовка школярів та підготовка вчителів трудового навчання: історія, сучасність, перспективи розвитку: Матеріали науково-практичної конференції. Київ-Слов'янськ: ІЗМН, 1997.